

TÌM HIỂU VỀ BẦU CỬ ĐẠI BIỂU QUỐC HỘI KHÓA XV VÀ ĐẠI BIỂU HỘI ĐỒNG NHÂN DÂN CÁC CẤP NHIỆM KỲ 2021 - 2026

TS. Trần Tuấn Duy (*)

Ngày 17/11/2020, với đa số phiếu tán thành, Quốc hội đã thông qua Nghị quyết số 133/2020/QH14 về ngày bầu cử đại biểu Quốc hội (ĐBQH) khóa XV và đại biểu Hội đồng nhân dân (HĐND) các cấp nhiệm kỳ 2021-2026. Theo đó, Quốc hội quyết định ngày bầu cử ĐBQH khóa XV và đại biểu HĐND các cấp nhiệm kỳ 2021-2026 là Chủ nhật, ngày 23-5-2021.

Tại kỳ họp trước, Quốc hội đã bầu Hội đồng bầu cử quốc gia do Chủ tịch Quốc hội Nguyễn Thị Kim Ngân làm Chủ tịch Hội đồng bầu cử, các phó chủ tịch gồm: Bà Tòng Thị Phóng - Phó Chủ tịch Quốc hội, Ông Trương Hòa Bình - Phó Thủ tướng Chính phủ, Ông Trần Thanh Mẫn - Chủ tịch Ủy ban Trung ương Mặt Trận Tổ quốc Việt Nam, Bà Đặng Thị Ngọc Thịnh - Phó Chủ tịch nước.

Dưới đây là các mốc thời gian quan trọng của đợt bầu cử năm 2021:

- Chậm nhất ngày 07/02/2021: Thành lập Ủy ban bầu cử tỉnh, thành phố; Ủy ban bầu cử cấp huyện, Ủy ban bầu cử cấp xã.
- Chậm nhất là ngày 17/02/2021: Hội nghị hiệp thương lần thứ nhất.
- Từ ngày 22/02/2021 đến 27/02/2021: Các địa phương gửi dự kiến danh sách đơn vị bầu cử ở địa phương mình về Hội đồng bầu cử quốc gia.
- Chậm nhất ngày 04/3/2021: Công bố số đơn vị bầu cử, danh sách các đơn vị bầu cử, số lượng đại biểu Quốc hội dự kiến được bầu ở mỗi đơn vị bầu cử. Công bố số đơn vị bầu cử đại biểu HĐND cấp tỉnh, huyện, xã, danh sách các đơn vị bầu cử và số lượng đại biểu dự kiến được bầu ở mỗi đơn vị bầu cử.
- Chậm nhất ngày 14/3/2021: Thành lập Ban bầu cử ĐBQH; Ban bầu cử đại biểu HĐND cấp tỉnh, huyện, xã.

(*) Trường khoa Luật, Học viện Cán bộ Thành phố Hồ Chí Minh

- Chậm nhất là 17 giờ ngày 14/3/2021: Kết thúc việc tiếp nhận, xem xét hồ sơ người ứng cử.
- Chậm nhất là ngày 19/3/2021: Hội nghị hiệp thương lần thứ 2.
- Chậm nhất ngày 03/4/2021: Thành lập Tổ bầu cử.
- Ngày 13/4/2021: Niêm yết danh sách cử tri.
- Chậm nhất là ngày 18/4/2021: Hội nghị hiệp thương lần thứ 3.
- Chậm nhất là ngày 28/4/2021: Công bố danh sách chính thức những người ứng cử ĐBQH, HĐND các cấp.
- Ngày 13/5/2021: Ngừng việc xem xét, giải quyết khiếu nại, tố cáo, kiến nghị về người ứng cử và việc lập danh sách những người ứng cử.
- Ngày 22/5/2021: Kết thúc vận động bầu cử.
- Ngày 23/5/2021: Ngày bầu cử.
- Chậm nhất là ngày 02/6/2021: Công bố kết quả bầu cử và danh sách những người trúng cử đại biểu HĐND cấp tỉnh, huyện, xã.
- Chậm nhất là ngày 12/6/2021: Công bố kết quả bầu cử và danh sách những người trúng cử ĐBQH.
- Trước ngày 22/6/2021: Tổng kết cuộc bầu cử.

Để giúp bạn đọc hiểu rõ các quy định của pháp luật về bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND các cấp, tôi xin giới thiệu những nội dung quan trọng của Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015 dưới dạng những câu hỏi thường gặp.

Câu 1. Ngày bầu cử phải là ngày Chủ nhật và được công bố chậm nhất bao nhiêu ngày trước ngày bầu cử?

Trả lời: Ngày bầu cử phải là ngày Chủ nhật và được công bố chậm nhất 115 ngày trước ngày bầu cử.¹

Câu 2. Ngày 24/5/2021 tôi đủ 18 tuổi. Vậy ngày 23/5/2021 tôi có được đi bầu cử không?

Trả lời: Tính đến ngày bầu cử được công bố (23/5/2021), công dân đủ 18 tuổi trở lên có quyền bầu cử.²

¹ Điều 5 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

² Điều 2 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

Câu 3. Tính đến ngày bầu cử được công bố, tôi đã đủ 18 tuổi. Vậy tôi có quyền ứng cử ĐBQH và Đại biểu HĐND hay không?

Trả lời: Tính đến ngày bầu cử được công bố, công dân đủ 21 tuổi trở lên có quyền ứng cử.³

Câu 4. Tôi có hộ khẩu thường trú tại Đồng Nai và đang tạm trú tại Thành phố Hồ Chí Minh. Vậy tôi sẽ bầu cử ở đâu?

Trả lời: Bạn sẽ đi bầu cử tại nơi có hộ khẩu thường trú hoặc nơi tạm trú. Nếu tạm trú chưa đủ 12 tháng thì được đi bầu đại biểu Quốc hội và đại biểu HĐND cấp tỉnh, cấp huyện.⁴

Câu 5. Em tôi đang bị tạm giam tại Trại giam Chí Hòa, vậy em tôi có thể đi bầu không?

Trả lời: Người đang bị tạm giam, tạm giữ được đi bầu cử đại biểu Quốc hội và đại biểu HĐND cấp tỉnh nơi đang bị tạm giam, tạm giữ.⁵

Câu 6. Tôi là công dân Việt Nam đang học tập tại nước ngoài, vậy tôi đi bầu cử bằng cách nào?

Trả lời: Nếu bạn trở về Việt Nam trước thời điểm bỏ phiếu 24 giờ, có thể đến UBND cấp xã nơi tạm trú xuất trình hộ chiếu để ghi tên vào danh sách cử tri.⁶

Câu 7. Người bị bệnh tâm thần nhưng chưa có xác nhận của cơ quan y tế thì có được ghi tên vào danh sách cử tri không?

Trả lời: Nếu gia đình cam kết và chính quyền địa phương xác nhận họ là người bị bệnh tâm thần thì họ sẽ không được ghi tên vào danh sách cử tri.⁷

Câu 8. Em trai tôi phạm tội bị Tòa án tuyên phạt 2 năm tù nhưng cho hưởng án treo. Vậy em tôi có được đi bầu cử không?

Trả lời: Người đang chấp hành hình phạt tù mà được hưởng án treo thì được ghi tên vào danh sách cử tri.⁸

³ Điều 2 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

⁴ Điều 29 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

⁵ Điều 29 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

⁶ Điều 29 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

⁷ Điều 30 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

⁸ Điều 30 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

Câu 9. Tôi đã có tên trong danh sách cử tri, nhưng tôi phải đi công tác ở tỉnh khác trong ngày bầu cử. Vậy tôi phải làm sao để được đi bầu?

Trả lời: Bạn có thể xin giấy chứng nhận của Ủy ban nhân dân cấp xã để được bầu cử ĐBQH, đại biểu HĐND cấp tỉnh ở nơi bạn có thể tham gia bỏ phiếu.⁹

Câu 10. Tôi có thể vừa nộp đơn ứng cử vào Quốc hội vừa ứng cử vào HĐND tất cả các cấp không?

Trả lời: Bạn chỉ được ứng cử đại biểu HĐND tối đa ở hai cấp. Nếu ứng cử đại biểu Quốc hội thì chỉ được ứng cử đại biểu HĐND ở một cấp.¹⁰

Câu 11. Tôi phạm tội và đã ra tù được 02 năm, vậy tôi có được ứng cử đại biểu Quốc hội không?

Trả lời: Người đã chấp hành xong bản án nhưng chưa được xóa án tích thì không được ứng cử ĐBQH và đại biểu HĐND.¹¹

Câu 12. Nếu bị khuyết 2/5 người ứng cử trong một đơn vị bầu cử đại biểu Quốc hội thì giải quyết thế nào?

Trả lời: Trường hợp này sẽ báo cáo Hội đồng bầu cử Quốc gia xem xét quyết định.¹²

Câu 13. Nếu có đơn tố cáo người ứng cử thì giải quyết thế nào?

Trả lời: 10 ngày trước ngày bầu cử sẽ ngừng giải quyết khiếu nại, tố cáo. Nếu đủ cơ sở kết luận người ứng cử không đủ tiêu chuẩn thì xóa tên trước ngày bầu cử và thông báo cho cử tri biết.¹³

Câu 14. Người ứng cử có thể vận động bầu cử trên các tài khoản cá nhân (facebook, zalo...)?

Trả lời: Người ứng cử ĐBQH, đại biểu HĐND trình bày dự kiến chương trình hành động của mình khi trả lời phỏng vấn trên các phương tiện thông tin đại chúng và trên trang thông tin điện tử về bầu cử.¹⁴

⁹ Điều 34 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

¹⁰ Điều 36 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

¹¹ Điều 37 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

¹² Điều 57 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

¹³ Điều 61 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

¹⁴ Điều 67 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

Câu 15. Khi nào tôi mới được biết về thời gian bầu cử và nơi bỏ phiếu?

Trả lời: Trong thời hạn 10 ngày trước ngày bầu cử, Tổ bầu cử phải thường xuyên thông báo cho cử tri biết ngày bầu cử, nơi bỏ phiếu, thời gian bỏ phiếu bằng hình thức niêm yết, phát thanh và các phương tiện thông tin đại chúng khác của địa phương.¹⁵

Câu 16. Việc bỏ phiếu bắt đầu và kết thúc lúc mấy giờ?

Trả lời: Việc bỏ phiếu bắt đầu từ 7 giờ đến 19 giờ cùng ngày.

Tùy tình hình, Tổ bầu cử có thể quyết định cho bắt đầu việc bỏ phiếu sớm hơn nhưng không được trước 5 giờ hoặc kết thúc muộn hơn nhưng không được quá 21 giờ cùng ngày.¹⁶

Câu 17. Cử tri có thể gạch xóa hết tên tất cả những người ứng cử?

Trả lời: Phiếu bầu gạch xóa hết tên tất cả những người ứng cử được coi là phiếu bầu không hợp lệ.¹⁷

Câu 18. Trường hợp kết quả bầu cử có nhiều phiếu bầu bằng nhau thì chọn người nào?

Trả lời: Nếu số phiếu bằng nhau thì người nhiều tuổi hơn trúng cử.¹⁸

Câu 19. Vi phạm pháp luật về bầu cử sẽ bị xử lý như thế nào?

Trả lời: Vi phạm pháp luật về bầu cử, tùy mức độ vi phạm sẽ bị xử lý kỷ luật, xử lý hành chính, xử lý hình sự.¹⁹

Kết luận:

Trên đây là một số nội dung đáng chú ý liên quan đến bầu cử ĐBQH khóa XV và đại biểu HĐND các cấp nhiệm kỳ 2021-2026. Mỗi người dân cần phát huy quyền làm chủ của mình để thực hiện tốt quyền bầu cử, ứng cử theo quy định của pháp luật để lựa chọn được những người thực sự có đức, có tài, góp phần xây dựng đất nước ngày càng vững mạnh hơn.

¹⁵ Điều 70 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

¹⁶ Điều 71 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

¹⁷ Điều 74 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

¹⁸ Điều 78 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.

¹⁹ Điều 95 Luật Bầu cử ĐBQH và đại biểu HĐND năm 2015.